

רבי חולק⁽¹⁾ ואומר: ואומר אני: אף בערכין כשהם דומים לקרבנות, נוכמו שמפרשת המשנה בהמשך, שתחלה אמר העשיר "ערכי עלי", ושמע העני ואמר: "מה שאמר זה עלי", הדין כן כמו בקרבנות, ולא כתנא קמא שחילק אף בזה בין ערכין לקרבנות.

והטעם: וכי מפני מה הדין בערכין הוא שעני שהעריך את העשיר, שאמר העני על העשיר "ערכך עלי", נותן ערך עני ולא ערך עשיר, ואילו בקרבנות, כשאמר עני "קרבן מצורע זה [העשיר] עלי" מביא העני קרבן עשיר? מפני שאינו דומה לקרבנות. שאין העשיר שאותו העריך העני חייב בעצמו כלום, ועל כן אין כוונת העני במה שאמר לעשיר "ערכך עלי", אלא שיהיה לפי מדת

שנותיו של העשיר שפחותות או יתירות על שנותיו שלו, וכיון שלא פירש כלום, ורק קיבל על עצמו ערך מדת שנותיו של העשיר, הרי דין ה"ערך" שנידון בהשג יד. מה שאין כן בקרבנות, שהרי המצורע עצמו חייב בהם, וזה שנודר להביא קרבן כמוהו הרי הוא כאילו מפרש שיביא מה שחייב בו המצורע העשיר, ועל כן מביא קרבן עשיר, אף שהנודר הוא עני.

וכיון שזה עיקר טעם החילוק, אין לך לחלק אלא באופן הראשון שאמרנו, שאם אמר העני על העשיר: "ערכך עלי", רק באופן זה הוא שנותן העני ערך עני. אבל באופן השני: בעשיר שאמר: "ערכי עלי", ושמע עני ואמר: "מה שאמר (2) זה עלי" — נותן העני

1. דעת הרמב"ם בפירוש המשניות וביד [פ"ג מערכין ה"ו] שאין כאן מחלוקת וגם רבנן מודים לרבי שבאופן הזה חייב העני ערך עשיר, והראב"ד השיג עליו שרבנן חולקים על רבי בזה, ובהמשך הסוגיא משמע כהראב"ד שהרי הגמרא אומרת שלפי רבנן הולכים אחרי המדיר ולרבי הולכים אחרי חיובו של הראשון. וכתב התוספות יום טוב שהיתה לרמב"ם גירסא אחרת בגמרא.

2. התוספות ורגמ"ה והראב"ד בפירושו לתורת כהנים [פרשת מצורע] מפרשים שנדר העני הוא לפרוע להקדש את חיובו של העשיר, ובאמת צריך ביאור מה דעת רבנן שנידון העני בהשג יד והרי כל הערך הוא של העשיר והעני רק התחייב לפרוע את חובו ואין זה כלל מפרשת ערכין.

וכתב הראב"ד, כיון שכתוב בתורה אשר תשיג יד הנודר"ג גם זה בכלל השג יד, והיינו שחיובו של העני שקיבל על עצמו את פרעון חובו של העשיר גם הוא מפרשת ערכין ולכן

נידון בהשג יד, וביאר בליקוטי הלכות שהסברא היא שמכיון שיכול המדיר לקבל בעצמו ערך, ממילא גם מה שמקבל על עצמו לפרוע את חוב חבירו זה מפרשת ערכין ושייך בזה השג יד.

והוסיף הראב"ד שאפילו שהעני נידון בזה בהשג יד לרבנן אך העשיר ודאי יצטרך להשלים ולפרוע את כל חיובו כערך עשיר ואינו נפטר בהשג ידו של העני.

והתוספות הקשו, איך יש כאן בעני דין השג יד והרי כיון שאמר מה שאמר העשיר עלי הרי זה כמפרש חמישים סלעים ולא שייך השג יד, והגרי"ז תמה על דבריהם שהרי דעת התוספות בפרק שני שהדין שעשיר והעני נותן ערך עשיר הכוונה שהיה עשיר בשעה העריכוהו אך זה שהיה עשיר בשעת הנדר לא קובע כלום, ואם כן, עני שקיבל על עצמו את חיוב העשיר אין זה כמפרש שהרי יכול העשיר להיות עני ויהיה נידון בהשג יד.

ואולי כוונת התוספות כדעת הראב"ד